

**Učestvuj
aktivno!**

Krovna organizacija mladih Srbije

Beograd, 2017. godine

Učestvuj aktivno!

Beograd, 2017. godine

Autorka
Tamara Marković

Specifičan doprinos
Milena Stošić
Maja Galović
Nenad Maletin
Jelena Milanović
Marija Bulat

Ilustracije
Ilija Lazarević

Izdavač
Krovna organizacija mladih Srbije
Makedonska 22/V
Tel: +381 62 467 344
office@koms.rs
www.koms.rs

Štampa

Tiraž
500

Brošura je izrađena u okviru projekta „Iskorak“ koji sprovodi Krovna organizacija mladih Srbije, a finansira Ministarstvo omladine i sporta Republike Srbije. Stavovi izraženi u ovim publikacijama isključiva su odgovornost autora i njegovih saradnika i ne predstavljaju nužno zvaničan stav Ministarstva omladine i sporta.

Uvodna reč

Mladi u Srbiji još uvek nisu dovoljno upoznati sa načinima i prilikama koje im omogućavaju da postanu aktivni građani. Takođe, oni ne poseduju adekvatnu količinu korisnih znanja i primenljivih veština, a samim tim ni iskustava, kako bi uspešno koristili „alate“ koji im to omogućavaju.

Brošura koja je pred tobom je drugo izdanje Učestvuj aktivno! i sadrži sledeće standardizovane elemente:

- „NSM kaže...“ za svaku pojedinačnu oblast
- „KOMS preporučuje...“
- Primere dobre prakse iz Srbije, regionala i Evropske unije
- SAZNAJ VIŠE - korisni linkovi i literatura
- Standardizovane ilustracije

Učestvuj aktivno! - brošura o participaciji i organizovanju mladih

Brošura koja je pred tobom urađena je sa ciljem da poboljša nivo informisanosti i poznavanje koncepta i vrednosti aktivnog učešća mladih u društvu, a posebno u procesima donošenja odluka koje se tiču mladih. Ona je namenjena svim mladim ljudima, kako bi približila značaj participacije i organizovanja, informisala te o mogućnostima gde i kako možeš da učestvuješ u radu učeničkih parlamenta, neformalnih grupa, udruženjima mladih ili za mlade, ali i podmlaćima političkih partija i sekcijama mladih u sindikatima, pomogla ti u pregovaranju o svojim potrebama, zastupanju interesa kod lokalnih ili nacionalnih vlasti, ponudila ti načine kako da se izboriš za svoja prava, da utičeš na poboljšanje položaja mladih u zajednici u kojoj živiš, ali i šire. Kako bi ostvario/la navedeno,

Sadržaj:

7Šta?

8.....Zašto?

12.....Gde?

- Učenički i studentski parlamenti
- Neformalne grupe
- Organizacije civilnog društva - udruženja mladih i udruženja za mlade
- Savezi udruženja mladih i udruženja za mlade
- Podmlaci političkih partija
- Sekcije mladih u sindikatima

19.....Kako?

- Nivoi učešća mladih u donošenju odluka - Rodžer Hartova skala participacije
- Oblici participacije: Konsultacije, komenadžment, strukturirani dijalog i zagovaranje
- Omladinski rad

29Ko?

32I na kraju: organizuj se i učestvuj!

33Reference

potrebno je da budeš upoznat/a sa načinima za rešavanje svojih problema, da znaš kome i kako se možeš obratiti na lokalnom i/ili nacionalnom nivou, ali i ko ti mogu biti potencijalni partneri.

Ova brošura će biti na raspolaganju mladima u kancelarijama za mlade i prostorijama organizacija civilnog društva i neformalnih grupa. Iako je namenjena svim mladima, poseban akcenat je stavljen na neorganizovane i neaktivne mlađe koji imaju želju da se aktiviraju.

Nadamo se da će te ona podstićati da se aktivno uključiš u društveni život zajednice u kojoj živiš i pomoći ti da pronađeš najbolje načine da poboljšaš položaj mlađih u njima.

Ovaj projekat ima za cilj i pospešivanje saradnje između kancelarija za mlađe i udruženja mlađih i za mlađe u lokalnim sredinama kako bi lokalna omladinska politika, a pre svega realizacija lokalnih akcionih planova, bila bolje koordinisana. Umrežavanje i međusobna saradnja između kancelarija za mlađe i lokalnih udruženja mlađih i za mlađe će doprineti i obostranom podizanju kapaciteta i daljem osnaživanju svih aktera omladinske politike na svim nivoima.

Tamara Marković

Participacija (lat. *participare*) znači učestvovati, sudelovati, učešće, biti deo nečega, deliti nešto, zajedničko uživanje nekog dobra.

Participacija ili „aktivno učešće“ se najčešće koriste kao sinonimi, pa ćemo ih i mi u ovoj brošuri tako upotrebljavati. Međutim, kao što smo videli iz definicije, participacija znači mnogo više nego jednostavno učestvovanje u nekoj aktivnosti. Participirati znači učestvovati u procesu identifikacije potreba, istraživanju potencijalnih rešenja, donošenju odluka i planiranju akcija unutar zajednice.

KOMS preporučuje:

Učešće građana u procesima donošenja odluke jeste jedan od temeljnih principa dobre demokratske prakse i dobrog upravljanja. Ono počiva na pravu građana da učestvuju u donošenju odluka i politika koje utiču na njihove živote.

Za više informacija o pravima građana na učešće u procesima donošenja odluka vidite *Prauni okvir Saveta Europe za neposredno učešće građana*, *Univerzalnu deklaraciju UN o ljudskim pravima*, *Europsku povelju o lokalnoj samoupravi*, *Europsku povelju o aktivnom građanstvu*, *Europsku povelju o učešću mlađih u javnom životu na lokalnom i regionalnom nivou*, *Preporuke Komiteta ministara Saveta Europe*.

SAZNAJ VIŠE na www.parlament.org.rs, www.hub.coe.int, www.ec.europa.eu.

Učešće u demokratskom životu zajednice više je od glasanja ili kandidature na izborima. Participacija i aktivno građanstvo podrazumevaju postojanje prava, sredstava, prostora, mogućnosti i neophodne podrške za učešće i uticaj na donošenje odluka i uključivanje u aktivnosti, doprinoseći tako izgradnji boljeg društva[1].

Zašto?

„Mladi ljudi su najdragoceniji resurs na svetu“ - Kofi Anan

Da li i ti imaš utisak da su mladi ljudi širom sveta uskraćeni u težnjama da doprinose sopstvenom razvoju kao i razvoju svojih zajednica? Da li misliš da „odrasli“ najčešće donose odluke koje se odnose na decu i mlađe, a da ne traže njihovo mišljenje? Mladi su često viđeni kao nezreli „odrasli“. Suočeni su sa diskriminacijom, netolerancijom, nedostatkom ekonomskih mogućnosti. Iz tog razloga mladi ljudi su u konstantnoj borbi da se njihov glas čuje.

Kada su mladi uključeni u procese donošenja odluka to upotpunjava i promoviše aktivno građanstvo države u kojoj žive. Šta to znači? To znači da mlađi čovek treba da bude aktivan član društva! A šta to konkretno znači? Saznaćeš ako pročitaš ovu brošuru :)

Danas mnogi mladi ljudi žive u apatiji i to ih čini ranjivijim. Apatija, ujedno, označava i nedostatak svesti o mogućnostima koje mladi imaju na raspolaganju u kreiranju svoje budućnosti.

KOMS preporučuje:

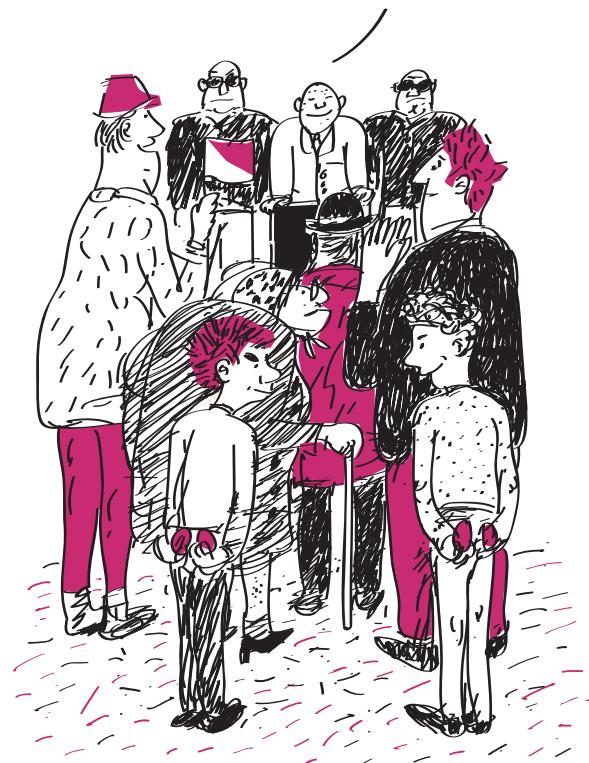
Šta znači participacija za mlađe ljudi?

1. Mladi ljudi imaju pravo da učestvuju
2. Učešće mladih povećava nivo uspeha u dostizanju autonomije i kvaliteta života u društvu i upravljanja njime
3. Mladi ljudi stiču kompetencije kroz učešće
4. Učešće mladih jača demokratiju u društvu

Mladi ljudi moraju imati pravo da se njihov glas čuje. Učešće mladih u institucijama i procesima pomaže mladima da preuzmu odgovornost za sopstvenu budućnost i budućnost društva, koja takođe pomaže da postignu autonomiju.

Mladi ljudi moraju biti viđeni kao integralni deo jednog društva, a ne kao članovi na dnu društvene lestvice. Ovo može zvučati kao još jedna u nizu „politički korektnih“ rečenica, za čiju primenu u praksi se isključivo mi mladi moramo boriti. Mladi, zakonodavstvo okrenuto mladima, kratkoročni i dugoročni akcioni planovi, kao što su nacionalne strategije za mlađe i akcioni programi za mlađe nam u tome mnogo mogu pomoći.

Moja nova ideja kao predsednika opštine je da...

NSM kaže:

„Jedan od principa na kojima počiva Nacionalna strategija za mlade je i „aktivno učešće mladih”, kojim se obezbeđuje podrška mladima kako bi učestvovali u procesima donošenja odluka, kao i u aktivnostima koje doprinose izgradnji boljeg društva.“ [2]

U Republici Srbiji se još uvek uspostavljaju mehanizmi za učešće mladih u donošenju odluka u organima jedinica lokalne samouprave i državne uprave, kroz formiranje Nacionalnog saveta za mlade i lokalnih saveta za mlade u skladu sa Zakonom o mladima. Standardi omladinskog učešća utvrđeni su brojnim dokumentima na nivou Saveta Evrope i Evropske unije.

Organizovanje - šta to znači?

Da bismo učestvovali u društvenim procesima, sa ciljem da se naš glas čuje i bude jači, posebno u procesima donošenja odluka koje se nas tiču, potrebno je da se organizujemo. Da ne bude zabune, društveni aktivizam može, i vrlo često se dešava da potekne od odgovornog pojedinca , ali dobija na punom značaju i donosi društvenu promenu kada se uključi mnogo veći broj ljudi.

Organizovanje je proces u kome se ljudi koji žive u istoj zajednici ujedinjuju u jednu ili više organizacija koje deluju u njihovom zajedničkom interesu. **Organizovanje podrazumeva delovanje u cilju stvaranja društvene promene.** Osnovni cilj organizovanja u zajednici je generisanje snage za trajno delovanje i predstavljanje zajednice, što mu omogućava da utiče na ključne odluke o nizu pitanja.

NSM kaže:

„Generalno postoje dve grupe organizacija mladih: one koje su stvorili mlađi ljudi oko određene teme i one čiji je fokus rada na mladima, ali u svom članstvu nemaju samo mlade“ [3]

Udruženja mladih i udruženja za mlade[3] su najznačajniji oblik saradnje mladih. Ove organizacije su od 2000. godine imale nedovoljan uticaj na donošenje bitnijih odluka u društvu. Najznačajniji uticaj vezan je za obrazovanje Ministarstva omladine i sporta, koje je nastalo i kao rezultat aktivnog četvorogodišnjeg zagovaranja mladih u okviru Koalicije mladih Srbije, drugih udruženja građana i podmladaka političkih stranaka. Značajniji pomak u omladinskoj participaciji u odlučivanju postignut je i na visokoškolskim ustanovama, uvođenjem tzv. „bolonjskih“ standarda. Studenti su učestvovali u izradi propisa iz oblasti visokog obrazovanja, studentskog standarda i studentskog organizovanja i imaju svoje predstavnike u svim organima univerziteta, čiji je zadat�ak da zastupaju studentske interese.

Od 2003. godine, u okviru kampanje na lokalnom nivou, počele su aktivnosti za pronalaženjem institucionalnih rešenja koja bi doprinela poboljšanju položaja mladih u tim sredinama. Rezultat je obrazovanje lokalnog tela u nekim jedinicama lokalne samouprave (Pančevo, Arilje, itd.). Posebno su značajne aktivnosti Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, koji od 2002. godine aktivno sprovodi mere za unapređenje položaja mladih u AP Vojvodini kroz realizaciju Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini. Ipak, ne postoji sistematski pristup i mogućnosti za mlade da budu deo procesa, i da donose odluke.“ (navedeno se odnosi na 2003. godinu)

Gde?

Gde mladi učestvuju u društvenim procesima u savremenim evropskim društvima?

volonterski rad, učešće u različitim oblicima neformalnog obrazovanja, vršnjačka edukacija (kada mladi edukuju svoje vršnjake), aktivizam kroz organizaciju civilnog društva, tradicionalni načini učešća kao što su - saveti mladih, parlamenti, odbori; učešće kroz komenadžment sistem koji postoji u nekim ustanovama na međunarodnom, nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou, članstvo u političkim strankama, sindikatima, interesnim grupama, učestvovanje u izborima (da glasaju i da budu birani), konsultacije itd.

Učenički i studentski parlamenti

Učenički i studentski parlamenti su zakonom zagarantovane formalne institucije, koje učenicima i studentima omogućavaju demokratski način udruživanja radi zastupanja interesa svih učenika u školi tj. studenata na fakultetima, kao i njihovo učešće u donošenju odluka koje ih se neposredno tiču[4].

Šta za tebe znači da budeš deo učeničkog/studentskog parlamenta i zašto treba da se priključiš?

- učešće u učeničkom/studentskom parlamentu doprinosi tvom ličnom razvoju, tako što koristiš slobodu izražavanja sopstvenog mišljenja
 - na taj način jačaš svoje samopouzdanje i postaješ odgovoran/na građanin/ka
 - to utiče na tvoju bolju informisanost
 - svojim idejama pokrećeš i realizuješ projekte u saradnji s organima škole/fakulteta

...te mi stoga objavljujemo 45-minutni štrajk koji stupa na snagu odmah!

Zašto je važno da kao učenik/ica tj. student/kinja budeš uključen/a u proces odlučivanja u svojoj školi/ fakultetu?

- zato što ti najbolje razumeš svoje potrebe
- zato što najbolje prepoznašeš svoje probleme i probleme svojih vršnjaka, pa u tom smislu možeš da pomogneš školi/ fakultetu da vam izade u susret
- zato što će se školske/fakultetske odluke bolje i spremnije realizovati
- zato što se tako poboljšava odnos i saradnja između učenika/studenata i nastavnika/ca, profesor/ka, vaspitača/ ica ili stručnog saradnika/ca

- zato što na taj način možeš da podstakneš aktivnije učešće roditelja u školskom/studentskom životu
- zato što mogu da pokrenu pitanja značajna za učenike/studente u lokalnoj zajednici
- zato što učenički/studentski parlament pruža mogućnost učešća svih učenika/studenata bez obzira na rasnu, versku, nacionalnu, imovinsku ili polnu pripadnost
- zato što se kroz učenički/studentski parlament lakše čuje glas svih grupa i podgrupa u školi/fakultetu bilo da su u pitanju izbeglice, interno raseljena lica, manjinske grupe ili lica sa smetnjama u razvoju
- zato što se razvija demokratsko društvo i pravednije uređuje školski/studentski život

KOMS preporučuje:

U publikaciji „Preuzmi sudbinu u svoje ruke”, možeš pročitati korisne informacije o značaju i mogućnostima koje pružaju učenički parlamenti.

Primer dobre prakse u Srbiji

Unija srednjoškolaca Srbije - UNSS predstavlja nacionalnu omladinsku organizaciju koja je nastala 2003. godine, sa ciljem stvaranja organizacije koja će reprezentovati i zastupati srednjoškolce na nacionalnom i evropskom nivou.

Kada je u pitanju članstvo u Uniji, ono može biti individualno, kao i članstvo učeničkog parlamenta(svaki učenik/ca škole čiji parlament izglosa članstvo u Uniji, postaje član/ica organizacije).

Organizacija je razvila nacionalnu mrežu koja broji 79 učeničkih parlamenata u 50 gradova Srbije, uz 17 lokalnih koordinatora. Trenutno, organizacija predstavlja ukupno oko 80000 učenika/ca.

KOMS preporučuje:

Publikacija „Participacija mladih – primjeri dobre prakse“ realizovana od strane Juventasovog istoimenog projekta i finansijski podržana od strane fondacije Institut za otvoreno društvo – Predstavništvo Crne Gore, kroz program „Istok – Istok: Partnerstvo bez granica“

SAZNAJ VIŠE na: www.srednjoskolci.org.rs

Neformalne grupe mladih

Da biste se okupili oko neke ideje i pokrenuli društvenu akciju, ne morate biti formalno registrovani, održavati osnivačke skupštine i predavati dokumenta Agenciji za privredne registre. Možete delovati putem neformalne grupe.

Neformalna grupa je vrsta grupe koja nema formalno utvrđene ciljeve i norme ponašanja, nema fiksiranu i zatvorenu strukturu, niti čvrsto utvrđene položaje i formalizovane uloge. Nastaje spontano, formira se oko nekog slobodno izabranog cilja, kroz prisnu međusobnu komunikaciju članova grupe koji imaju ista uverenja, interesovanja i težnje, a ostaje relativno otvorena za nove članove, kao i za promene u strukturi. Neformalna grupa može nastati nezavisno od bilo koje druge grupe ili u okviru neke veće formalne grupe, kao njen deo.

Bojim se da grešite, jer ovde je u toku sastanak udruženja građana „bleja“

Organizacije civilnog društva - udruženja mladih i udruženja za mlade

Mladi ljudi se mogu organizovati i osnovati organizaciju civilnog društva radi obavljanja omladinskih aktivnosti, unapređenja uslova za lični i društveni razvoj mladih prema njihovim potrebama i mogućnostima i uključivanja mladih u društveni život zajednice i njihovog informisanja.

Udruženje mladih u svom članstvu ima najmanje dve trećine mladih i njegovi ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva su usmereni na mlade, u skladu sa Zakonom o mladima.

Udruženje za mlade je svako udruženje čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva, pored ostalog, usmereni i na mlade. Dakle, njih ne moraju da osnuju samo mladi ljudi, nego to mogu biti i oni koji imaju preko 30 godina, ali se bave pitanjima od značaja za mlade.

Krovna organizacija mladih Srbije trenutno broji 92 udruženja mladih i za mlade. Saznajte više o njima na <http://koms.rs/clanstvo/ko-su-koms-clanice/>

Savezi udruženja mladih i udruženja za mlade

Sva registrovana udruženja mladih i udruženja za mlade koja imaju zajedničke ciljeve i interesu mogu se udruživati u saveze.

U Srbiji postoje dva saveza udruženja mladih i za mlade na nacionalnom nivou. To su **Nacionalna asocijacija praktičara i praktičarki omladinskog rada** (NAPOR) i **Krovna organizacija mladih Srbije** (KOMS).

Šta je KOMS, a šta NAPOR?

KOMS je najviše nezavisno predstavničko telo mladih u Republici Srbiji čija je misija da zastupa interes mladih razvijajući partnerski odnos sa državom, međusektorsku i međunarodnu saradnju, podstičući aktivno učešće mladih i organizacioni razvoj svojih organizacija članica. Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR) je savez udruženja osnovan sa ciljem profesionalizacije omladinskog rada i uvođenje standarda u oblast omladinskog rada.

Mada su ciljevi KOMS-a i NAPOR-a različiti, oba saveza su čvrsto povezana i postoji zajedničko razumevanje i želja da sarađuju u sprovodenju zajedničkih aktivnosti, pogotovo zagovaranja.

SAZNAJ VIŠE o ovim savezima na www.koms.rs i www.napor.net

Podmlaci političkih partija

Ako želiš da učestvuješ u društvenim procesima, kako to mnogi najčešće nazivaju „iznutra“, možeš se učlaniti u političku partiju i postati član njihove omladine. Ona se formira unutar političke partije sa ciljem zastupanja interesa i mišljenja mladih članova i članica, ali u isto vreme i radi ostvarivanja programa te političke partije. Zbog toga je veoma važno da vodiš računa kakav program ima data

politička partija, na koji način je regulisala rad svoje omladine i na koji se način to uklapa sa tvojim ličnim i profesionalnim afinitetima.

U nekim slučajevima podmladak političke partije je zasebna organizacija, koja poseduje sopstveni statut, simbole, pečat, ciljeve i oblast delovanja, ali najčešće ove strukture nisu autonomne i sprovode odluke organa partije.

Sekcije mlađih u sindikatima

Ukoliko si zaposlena mlada osoba u nekoj firmi ili preduzeću koje ima sindikat ili više njih, za ostvarenje i poboljšanje tvojih radnih prava može biti vrlo značajno da se priključiš sindikatu. Većina sindikata ima organizovane tzv. sekcije mlađih. Preko sekcija mlađih možeš stupiti u kontakt sa mlađima koji su zaposleni u drugim firmama/preduzećima, postati deo određenog reprezentativnog sindikata i na taj način jačati poziciju mlađih u radnim odnosima.

SAZNAJ VIŠE o radu ovih Saveta na sajtu KOMS-a:

<http://koms.rs/programi/saveti-koms-a/>

KOMS preporučuje:

Krovna organizacija mlađih Srbije je osnovala *Savet podmladaka političkih partija* i *Savet mlađih članova sindikata*, koji uključuju sve podmlatke parlamentarnih političkih partija i sekcije mlađih svih relevantnih sindikata. Uloga ovih saveta jeste da se mlađi koji su pripadnici različitih političkih opcija i sindikata okupe na jednom mestu, pri najvišem predstavničkom telu mlađih u Srbiji i da se zajedničkim snagama zalažu za pronalaženje rešenja za poboljšanje ukupnog položaja mlađih u Srbiji. To je odličan primer na koji način se političke razlike mogu prevazići (ako svi učestvuju pod jednakim uslovima) i ako imaju jedinstven zajednički cilj.

Nivoi učešća mlađih u donošenju odluka - Hartova skala participacije

Kada si postao/la član/ica učeničkog parlamenta, organizacije civilnog društva, podmlatka političke partije ili sekcijs mlađih članova sindikata ili si na bilo koji drugi način odlučio/la da budeš aktivan/na građanin/ka, jako je važno da znaš više o nivoima i oblicima učešća mlađih, a na koje možeš da se pozoveš i da ih koristiš.

Na narednim stranicama možeš pronaći nekoliko teorijskih principa na kojima odrasli (*čitaj: donosioci odluka*) insistiraju kada je u pitanju aktivno učešće mlađih u društvenim procesima koji su od značaja za mlađe.

Ako govorimo o nivoima učešća mlađih često se koristi skala sa 8 nivoa učešća koju je Rodžer Hart predstavio u knjizi "Children's participation from tokenism to citizenship" („Učešće mlađih od pokušaja do participacije“)

Nivo 8: Mladi i odrasli zajedno donose odluke

Nivo 7: Mladi predvode i iniciraju akciju

Nivo 6: Odrasli iniciraju, odluke se donose zajedno sa mladima

Nivo 5: Informisanje i konsultovanje mlađih

Nivo 4: Mladi se obaveštavaju o dodeljenim ulogama

Nivo 3: Tokenizam (engl. *tokenism* označava praksu ili politiku gde se čine samo minimalni napor i kako bi se manjinama ponudile mogućnosti jednake onima koje ima većina)

Nivo 2: Mladi su ukras

Nivo 1: Mladima se manipuliše

Napomena: Hart smatra da na prva tri nivoa nema učešća.

Vrlo je važno da znaš/te da mladi imaju pravo da učestvuju u političkom, kulturnom i ekonomskom životu društva u kome žive i da je to pravo jako poželjno da koriste u što većoj meri.

Šta konkretno znači učešće u političkom, šta u ekonomskom, a šta u kulturnom životu društva?

Učešće u političkom životu se odnosi na vlasti i vlade, javne politike, učešće u životu društva koje se odnosi na uključivanje u život lokalne zajednice, tretiranje lokalnih problema i izazova, upražnjavanje moći, vršenje uticaja na podelu resursa na različitim nivoima.

Učešće u ekonomskim aktivnostima se odnosi na zaposlenje i posao uopšte, ekonomski razvoj, eliminisanje siromaštva, izgradnju stabilne ekonomске situacije u društvu, regiji ili kod mlađih kao posebne grupe.

Učešće u kulturnom životu društva se odnosi na različite oblike umetnosti i izražavanja (vizuelne umetnosti, muzika, film, ples itd).

Konsultacije

Konsultacije predstavljaju priliku za sakupljanje mišljenja i viđenja mlađih, priliku da se čuju tvoje potrebe, pitanja i predlozi, da se od tebe dobije povratna informacija u vezi sa aktivnostima i predlozima koji te se tiču[5].

Pokretači konsultacija mogu biti sami mlađi, ali je odgovornost i na vlastima (donosiocima odluka) da omogući da se na ovakav način ti uključiš u procese donošenja odluka koje te se tiču.

Proces konsultacija se dešava kada je još moguće uticati na krajnji ishod onog što treba da se desi. Od izuzetne je važnosti da mlađi imaju dovoljno znanja kojima mogu doprineti rešavanju problema u vezi sa kojim su konsultovani.

Međutim, **pri konsultacijama**, iako je mlađima pružena prilika da izraze svoj stav, **često odrasli donose odluku i određuju u kojoj meri će uvažiti te sugestije.** (vidi nivo V RodžerHartove skale)

KOMS PREPORUČUJE:

U modernim demokratskim društvima jedan od oblika učešća mlađih su e-rasprave. E-rasprava treba da služi kao forum za mlađe kako bi razmenili mišljenja, iskustva i preporuke na određene teme na sve popularniji način komuniciranja. Pogodnost korišćenja interneta je u tome što se tema može detaljno istraživati iz različitih perspektiva, na nekoliko jezika, u neograničen broj država i sa velikim brojem ljudi.

Primer dobre prakse iz Srbije:

Jedan od značajnih primera konsultovanja mlađih i uvažavanja njihovog mišljenja je **široki konsultativni proces pisanja Nacionalne strategije za mlađe u Republici Srbiji**. U izradi Strategije, na različite načine, uzeo je učešće oko 16.000 mlađih.

U toku prvog kruga konsultativnog procesa održano je 167 okruglih stolova u 166 jedinica lokalnih samouprava na kojima je diskutovano o problemima mlađih u Republici Srbiji. Ukupno je bilo uključeno 4077 učesnika. Ovaj proces je vodilo 47 udruženja građana. U drugom ciklusu konsultativnog procesa organizован je sedam regionalnih konferencijskih sastanaka za prikupljanje komentara i predloga na tekst Nacrta strategije, dok su udruženja građana organizovala 170 javnih događaja.

Komenadžment – zajedničko upravljanje

Komenadžment je u Nacionalnoj strategiji za mlađe Republike Srbije definisan kao „**zajedničko upravljanje procesima i odlukama, poseban vid aktivnog učešća mlađih koji im omogućava ravnopravnu poziciju u odnosu na svoje starije partnere u radu na zajedničkim ciljevima.**“

To praktično znači da je ovakav oblik zajedničkog upravljanja zasnovan na deljenju moći i odgovornosti mlađih i odraslih i moguće ga je primenjivati na različitim nivoima. **Prednost partnerstva mlađih i odraslih je u tome što povezuje veštine i talente koje poseduju mlađi sa iskustvom i mudrošću odraslih.** U ovakvoj vrsti partnerstva, zasnovanom na principima poštovanja, poverenja, senzitivnosti, otvorenosti i prijateljskog pristupa, postaju jasne stvarne potrebe mlađih i načini da se na njih odgovori. (vidi nivo VI RodžerHartoue skale)

KOMS PREPORUČUJE: Komenadžment u Savetu Evrope

Savet Evrope, već trideset godina, koristi kamenadžment sistem koji se ogleda u jedinstvenom partnerstvu između predstavnika omladinskih organizacija i vlada u okviru Direktorata za mlađe i sport. Ovaj sistem daje priliku mlađim ljudima da iskažu svoje mišljenje kroz formulisanje i provođenje omladinske politike Saveta Evrope. Najvažnije odluke, vezane za programe i budžetske prioritete zajednički donose partneri iz vladinog i nevladinog sektora u okviru kamenadžmenta. Ove predloge usvaja Savet ministara, telo Saveta Evrope koje donosi odluke.

Primer dobre prakse: Savet Evrope

Zajednički savet za mlađe Saveta Evrope čine Savetodavno telo za mlađe (30 predstavnika mlađih) i Nadzorni odbor za mlađe (47 predstavnika nacionalnih institucija za mlađe). Ovo telo se najviše bavi pitanjima ljudskih prava i demokratije, obrazovanjem mlađih za ludska prava i demokratskim učešćem mlađih, interkulturnim dijalogom, socijalnom inkluzijom

i socijalnim pravima mlađih. O svim ovim pitanjima odluke donose mlađi i odrasli na ravnopravnim osnovama.

Savet za mlade na nacionalnom i pokrajinskom nivou i lokalni Saveti za mlade

Savet za mlade na nacionalnom nivou je savetodavno telo koje podstiče i usklađuje aktivnosti u vezi sa razvojem, ostvarivanjem i sprovođenjem omladinske politike i predlaže mere za njeno unapređivanje.

Savet za mlade čine predstavnici organa državne uprave u čijem su delokrugu oblasti od interesa za mlađe, pokrajinskog organa uprave nadležnog za pitanja mlađih, udruženja i saveza, kancelarija za mlađe, zajednički predstavnik nacionalnih saveta nacionalnih manjina i ugledni stručnjaci.

Najmanje jednu trećinu članova Saveta za mlade čine predstavnici mlađih iz reda udruženja i saveza.

Radi usklađivanja aktivnosti u vezi sa ostvarivanjem omladinske politike na teritoriji autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, nadležni organ autonomne pokrajine i nadležni organ jedinice lokalne samouprave može osnovati pokrajinski, gradski i opštinski savet za mlađe[6].

Struktuirani dijalog

Struktuirani dijalog je jedan od ključnih mehanizama koji omogućava mlađim ljudima da uspostave komunikaciju sa „odraslim ljudima“ (donosiocima odluka) na nivou Evropske unije. Struktuirani dijalog je uveden 2006. godine i predstavlja mehanizam za dijalog između mlađih i osoba ključnih u procesima donošenja i sprovođenja politika za mlađe na svim nivoima (od lokalnog, preko regionalnog i nacionalnog do evropskog). Struktuirani dijalog ne uključuje samo mlađe koji su članovi organizacija i/ili aktivni u zajednici, već i mlađe koji nisu deo neke organizovane strukture, a pogotovo mlađe sa manje mogućnosti.

Primer dobre prakse iz regiona: Slovenija i Hrvatska

Strukturirani dijalog generalno je još uvek nepoznanica u Srbiji, ali mlađi u Hrvatskoj, a posebno u Sloveniji imaju uspeha sa njegovom primenom u praksi. U Sloveniji se strukturirani dijalog sprovodi od 2009. godine na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. U svakoj od 12 regija postoji po 50 članova koji se bave sprovođenjem strukturiranog dijaloga, pa na svakih šest meseci objavljaju rezultate rada na nacionalnom nivou, a predstavnici udruženja mlađih Slovenije imaju sastanak sa članom Evropskog parlamenta kojem predstavljaju svoje ideje.

KOMS PREPORUČUJE:

O načinima primene strukturiranog dijaloga pročitajte više u publikaciji „Strukturirani dijalog sa mlađima u Republici Hrvatskoj“

Zagovaranje

Javno zagovaranje je društveni proces čija je svrha postizanje društvenih promena. Ono počinje od male grupe ljudi koji dele zabrinutost oko određenog problema i spremni su da posveti vreme, svoju stručnost i raspoložive resurse kako bi došli do željene promene. Sastoji se od niza aktivnosti koje se preduzimaju s ciljem menjanja politike, prakse i stavova. Ove promene se mogu odnositi na zakonodavstvo, državnu strategiju ili čak direktno i na tebe.

Primer dobre prakse iz Srbije

U maju 2012. godine u Republici Srbiji su održani izbori na svim nivoima. U cilju smanjenja državne administracije postojala je bojazan da Ministarstvo omladine i sporta ne bude definisano novim Zakonom o ministarstvima, koji određuje koliko ministarstava će imati nova Vlada i koja će biti njihova zaduženja.

KOMS PREPORUČUJE:

Kad počne proces zagovaranja korisno je znati korake koji su navedeni u priručniku Saveta Evrope „Iznesi svoj stav“ (Have yoursay). Ovaj priručnik sadrži refleksije i pitanja koja su korisna svima koji rade na lokalnom nivou, a koji žele da unaprede učešće mlađih. Priručnik je podeljen u osam pogлављa koja se bave različitim oblicima učešća mlađih i načinima korišćenja „Evropske povelje o učešću mlađih na regionalnom i lokalnom nivou“.

Krovna organizacija mlađih Srbije zajedno sa 141 organizacijom civilnog društva uputila je zahtev političkim partijama da, u cilju unapređivanja položaja mlađih i obezbeđivanja mehanizama njihovog aktivnog učešća u procesima donošenja odluka i u društvu uopšte, obavezno nastave kontinuiranu sistemsku brigu o mlađima i u narednom sazivu Vlade Republike Srbije.

Sa još 141 organizacijom civilnog društva KOMS je zahtevao od buduće Vlade Republike Srbije da Zakonom o ministarstvima obezbedi postojanje Sektora za omladinu u okviru Ministarstva omladine i sporta ili nekog drugog Ministarstva koje će u svom resoru imati mlađe, a koji će obavljati poslove državne uprave u skladu sa Zakonom o mlađima.

Volontiranje

Volontiranje (engl. *volunteering*) je izraz dobre volje pojedinaca ili grupe usmeren ka opštem dobru, kako ličnom tako i kolektivnom razvoju, koji podrazumeva da pojedinac poklanja svoje vreme, veštine, energiju, znanja i sposobnosti u korist cele zajednice, drugih pojedinaca sa kojima nije u srodstvu ili u cilju zaštite i unapređenja životne sredine, ne očekujući zauzvrat ikakvu materijalnu dobit.

Omladinski volonterski projekti

Pod omladinskim volonterskim projektima se podrazumeva da su deo organizovanog i osmišljenog odgovora na probleme i potrebe neke društvene zajednice ili potrebe zaštite životne sredine; volontiranje podrazumeva prethodno ispitivanje potreba društvene zajednice ili elemenata životne sredine, analizu problema i traženje rešenja uz uvažavanje mišljenja svih zainteresovanih strana, a potom i planiranje konkretnih aktivnosti; ono ne sme biti bez toga organizованo; volontiranje je samo jedan deo rešenja, čije su ostale komponente podjednako potrebne da bi rešenje bilo održivo.

Po tipu volontiranja akcije mogu biti: aktivističke (kampanje, aktivnosti za/protiv neke promene), filantropske (priklupljanje sredstava za pojedince kojima je neophodna podrška za ostvarivanje svojih prava, tj. organizacije koje će se dalje baviti neprofitnim aktivnostima od javnog interesa) ili tipa uzajamne pomoći (povezivanje ljudi istih potreba, problema i interesa koji udruženo deluju zarad rešavanja tih problema, na primer grupе vršnjačke ili druge peer podrške u raznim oblastima).

Omladinski rad

Omladinski rad (engl. *youth work*) predstavlja stručni, pedagoški rad sa mlađima koji se odvija izvan sistema formalnog obrazovanja, tj. u okviru slobodnog vremena mlađih, i u koji se mlađi uključuju

na dobrovoljnoj osnovi. Predstavlja planiran (i kontinuiran) proces obrazovnog karaktera, kreiran sa svrhom pružanja podrške mladima u procesu osamostaljivanja. Omladinski rad sprovode omladinski radnici/e, koji pomažu mladima u ličnom i socijalnom razvoju kako bi postali aktivni članovi/ce društva i učesnici/ce u procesu donošenja odluka. Ideja omladinskog rada zasniva se na kreiranju sigurnog okruženja i mogućnosti za aktivno učešće mlađih. Takođe, omladinski rad nastoji da unapredi uslove za lični i društveni razvoj mlađih u skladu s njihovim potrebama i potrebama društva. Ovo uključuje sprovođenje istraživanja, kao i zagovaranje izrade i izmene politika i zakona od značaja za mlade.

Omladinski rad zasniva se na tri osnovna principa:

1. pripremanje i podsticanje mlađih na aktivno učešće,
2. podsticanje i omogućavanje kontinuiranog preispitivanja vrednosti i uverenja mlađih i
3. podsticanje i promovisanje prihvatanja i razumevanja drugih.

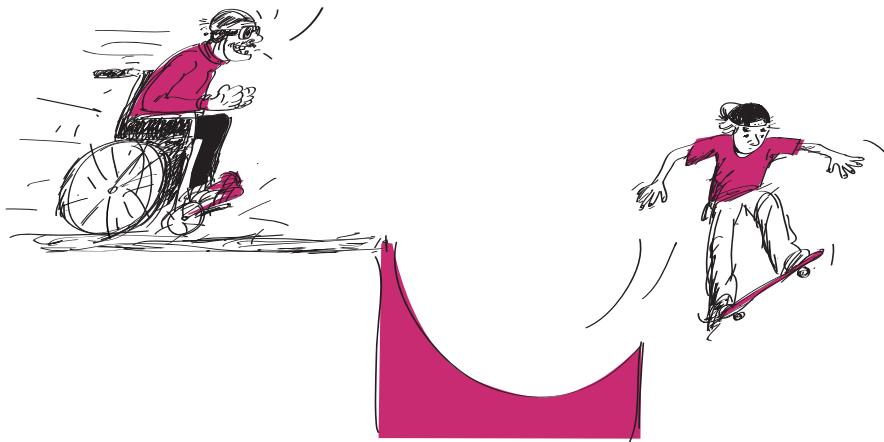
Sada kada znaš na koje načine i kako da učestvuješ u zajednici u kojoj živiš, kada znaš koji su sve mehanizmi dostupni i kada si savladao „malo teorije koja ti u praksi može mnogo pomoći“ važno je da znaš kome možeš da se obratiš i ko može i treba da ti bude partner/i od lokalnog, preko regionalnog do nacionalnog nivoa u tvojim namerama i pokušajima da menjaš položaj mlađih u društvu na bolje.

Svaka opština ili grad imaju **opštinskog ili gradskog većnika/cu** (može se desiti da se funkcija drugačije zove) **zaduženog za pitanja mlađih**, isključivo ili u okviru neke šire funkcije.

Informiši se ko je osoba zadužena za pitanja mlađih u tvojoj opštini ili gradu!

Na lokalnom nivou u 133 opštine i grada u Srbiji postoje **Kancelarije za mlađe (KZM)** koje su deo gradske/opštinske uprave i predstavljaju **servis mlađih i za mlađe**. U KZM možeš dobiti sve informacije o **pitanjima značajnim za mlađe**: obrazovanje, zapošljavanje, mogućnostima za aktivno i kvalitetno provođenje slobodnog vremena, bavljenje sportom, negovanje zdravih i bezbednih stilova života, omladinskim razmenama, održivom razvoju i drugim oblastima u skladu sa Nacionalnom strategijom za mlađe. Radi umrežavanja, razmene iskustava i dobrih praksi lokalnih Kancelarija za mlađe, pružanje kontinuirane podrške razvoju kapaciteta lokalnih koordinatora, podrške u obezbeđivanju dodatnih resursa za rad KZM-ova i obezbeđivanja kvaliteta omladinske politike na lokalnom nivou, a u saradnji sa lokalnim i nacionalnim partnerskim institucijama i organizacijama, nadležnim ministarstvima i drugim telima koja se bave omladinskom politikom osnovana je **Asocijacija kancelarija za mlađe** gde se možeš raspitati da li u tvojoj opštini ili kraju postoji lokalna KZM.

Tutanj omladinac, ide stara škola!

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (www.minrzs.gov.rs), **Ministarstvo zdravlja** (www.zdravstvo.gov.rs), **Ministarstvo unutrašnjih poslova** (www.mup.gov.rs) i druga ministarstva u zavisnosti od oblasti u kojoj želite da pokrećeš promene i/ili učestvuješ u njima.

Na pokrajinskom nivou institucija zadužena za mlade je **Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu Autonomne pokrajinе Vojvodina** na čelu sa Pokrajinskim sekretarom/kom.

SAZNAJ VIŠE o njima na www.sio.vojvodina.gov.rs

Na nacionalnom nivou institucija zadužena za sistemsku brigu o mladima je **Ministarstvo omladine i sporta**.

SAZNAJ VIŠE o njima na www.mos.gov.rs

Kako su i obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje, bezbednost i mnoge druge oblasti od velikog značaja za mlade, donosioci odluka kojima se možeš obratiti na nacionalnom nivou su **Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja** (www.mprn.gov.rs),

I na kraju: organizuj se i učestvuj!

Aktivno učešće i organizovanje mladih najčešće podrazumeva:

- zajednički poduhvat mladih;
- prilike za sticanje novih stavova, znanja i veština;
- skup različitih interesovanja, talenata, mogućnosti i potreba (timski rad);
- lični doprinos mladih u ostvarivanju zajedničkih ciljeva i interesa;
- zasnovanost na potrebama mladih;
- mogućnosti za nova iskustva i izazove;
- donosi korist mladima, ali i zajednicama u kojima žive.

*Informiši se o mogućnostima aktivnog učešća u svojoj sredini!

To možeš uraditi samostalno koristeći internet ili takve informacije potražiti u Kancelariji za mlađe ili u svojoj opštini (ukoliko još uvek u tuom mestu ne postoji Kancelarija za mlađe). Imaš dosta korisnih materijala i u ovoj brošuri;)

*Ako postoji neka neformalna grupa, udruženje mladih ili za mlađe koji dele tvoja interesovanja, priključi im se! Ako ne, oformi je/ga i uključi svoje prijatelje, poznanike i druge zainteresovane mlađe!

*Ako tvom senzibilitetu više odgovara politička partija, priključi se omladini političke partije, čija načela i program dele zajedničke vrednosti sa tvojim!

*Ukoliko si zaposlen/zaposlena informiši se da li u tvojoj firmi, organizaciji postoji organizovan sindikat ili više njih i priključi se sekciji za mlađe!

*Ukoliko si član/ica udruženja mladih i/ili za mlađe saznaj na koji način tvoje udruženje može da postane deo saveza kao što su KOMS i NAPOR

SAZNAJ VIŠE na:

<http://koms.rs/clanstvo/kako-postati-koms-organizacija-clanica/>
i www.napor.net

Reference

- [1] Evropska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou, Savet Evrope
- [2] Nacionalna strategija za mlađe, "Službeni glasnik RS", br. 55/05, 71/05-ispravka i 101/07
- [3] Zakon o mlađima, član 13, ("Sl. glasnik RS", br. 50/2011)
- [4],Preuzmi sudbinu u svoje ruke", http://zamislizivot.org/giz/publikacije/GTZ_UcenickiParlamanti_Uzmi_Watermarked.pdf
- [5] Bojana Bulatović, „Učestvuj i ti!”, Uprava za mlađe i sport Crne Gore, UNESCO, [http://www.infomladi.me/fajlovi/attach_fajlovi/lat/biblioteka/2012/10/pdf/Ucesce_mladih_u_donosenju_odluka_Brosura_za_mlađe.pdf](http://www.infomladi.me/fajlovi/mladi/attach_fajlovi/lat/biblioteka/2012/10/pdf/Ucesce_mladih_u_donosenju_odluka_Brosura_za_mlađe.pdf)
- [6] Zakon o mlađima („Sl. glasnik RS”, br. 50/2011)

